

Алла Вознюк

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Вознюк Алла. Особливості прояву перфекціонізму у педагогічних працівників.

Вступ. Педагогічна діяльність потребує не лише якісного виконання посадових обов'язків, а й певним чином впливає на особистість самого педагога, його манеру поведінки, зовнішній вигляд. Більшість людей очікує від педагогічних працівників високого рівня професійної компетентності, бездоганності у манері спілкування, толерантного ставлення до учнів тощо, тим самим схилиючи їх до перфекціонізму. Постійна робота над самовдосконаленням потребує неабияких затрат енергії та часу у педагогічних працівників. Тому з метою попередження перфекціонізму виникає потреба у дослідженні його рівня прояву у педагогічних працівників та визначенні чинників, які певним чином впливають на цей феномен.

Мета. Дослідити особливості прояву перфекціонізму у педагогічних працівників та визначити, які індивідуально-особистісні характеристики (професійна спрямованість, ситуативна тривожність, педантизм тощо) педагогічних працівників впливають на рівень прояву цього феномену.

Методи. Для встановлення рівня прояву перфекціонізму у педагогічних працівників використано «Чи схильні ви до перфекціонізму?»; опитувальник «Багатовимірний шкала перфекціонізму» П. Гевітта та Г. Флетта (в адаптації І. Грачевої); опитувальник «Велика тривимірний шкала перфекціонізму» М. Сміта, Д. Саклофскі, Й. Стоєбера, С. Шеррі (в адаптації Т. Грубі). З метою визначення індивідуально-особистісних характеристик, які впливають на рівень прояву перфекціонізму у педагогічних працівників: методика «Визначення типу спрямованості особистості» за Т. Даниловою; опитувальник «Тест на педантизм»; методика «Шкала реактивної і особистісної тривожності Спілберґера» у модифікації Ю. Ханіна.

Результати. Визначено рівень прояву перфекціонізму у педагогічних працівників. Встановлено наявність зв'язку між рівнем прояву перфекціонізму та професійною спрямованістю й ситуативною тривожністю педагогічних працівників. Не було виявлено статистично значущого зв'язку між рівнем прояву перфекціонізму та педантизмом педагогічних працівників.

Висновки. Визначено, що підвищення рівня перфекціонізму у педагогічних працівників негативно впливає на їх професійну спрямованість, а також сприяє прояву ситуативної тривожності у педагогічних працівників, що певним чином може впливати як на виконання посадових обов'язків, так і на задоволеність працею в цілому.

Ключові слова: перфекціонізм, педантизм, професійна спрямованість, ситуативна тривожність, педагогічні працівники, заклади освіти.

Vozniuk, Alla. Manifestations of perfectionism in teachers.

Introduction. Teacher's work requires not only their quality performance of official duties, but also in some way affects their personality, behavior, and appearance. Teachers are expected to possess developed professional competences, communication skills, tolerance towards students, etc., which makes them prone to perfectionism. Teachers' strive for utmost self-improvement is energy- and time-consuming. Therefore, in order to prevent teachers from developing extreme perfectionism, there is a need to study its factors and manifestations in teachers.

Aim. To investigate the manifestations of perfectionism in teachers and determine teachers' personal characteristics (professional orientation, situational anxiety, pedantry, etc.) that are associated with different levels of perfectionism.

Methods. To measure the level of perfectionism among teachers we used Are you prone to perfectionism? questionnaire, The Multidimensional Scale of Perfectionism by P. Gavitt and G. Flatt (adapted by I. Gracheva), and The Great Three-Dimensional Scale of Perfectionism by M. Smith, D. Saklofsky, J. Stoeber and S. Sherry (adapted by T. Gruby). In order to determine the individual and personal characteristics that affect perfectionism in teachers, three questionnaires were used: T. Danilova Type of Personality Orientation, Pedantry Test, Spielberger's Reactive and Personal Anxiety Scale (modified by Yu. Hanin).

Results. Teachers were found to have different levels of perfectionism, which associated with their professional orientation and situational anxiety. There was no statistically significant relationship between the level of teacher perfectionism and pedantry.

Conclusions. Teacher perfectionism negatively affects teacher professional orientation and increases teacher situational anxiety, which in some way can affect both teachers' job performance and job satisfaction.

Keywords: perfectionism, pedantry, professional orientation, situational anxiety, pedagogical workers, educational institutions.

Вступ. Реалії сьогодення вимагають від педагогічних працівників ґрунтовної професійної підготовки, постійної готовності до самовдосконалення, швидкої мобільності й гнучкості, здатності до інноваційності тощо. У результаті педагогічні працівники, прагнучи відповідати вимогам суспільства, витрачають багато часу на підготовку до занять і усе менше часу проводить з рідними, відмовляються від реалізації власних інтересів, ігноруючи часи для відпочинку тощо. Ця ситуація призводить до постійної перевтоми педагогічних працівників, у них знижується працездатність, задоволеність від роботи, виникають проблеми психосоматичного характеру тощо. Отже, прагнучи до досконалості, тобто до перфекціонізму, педагогічні працівники починають сприймати цю якість особистості як деяку перешкоду у виконанні професійної діяльності.

Проведений аналіз наукової літератури зарубіжних та вітчизняних вчених дає змогу стверджувати, що дослідженням проблеми перфекціонізму особистості займалося багато зарубіжних (Frost, Marten, Lahart & Rosenblate, 1990; Hamachek, 1978; Hewitt & Flett, 1991 та ін.) та вітчизняних вчених (Гаранян, 2006; Грубі, 2016; Гуляс, 2016; Данилевич, 2010; Завада, 2012; Карпенко, 2004; Кононенко, 2014; Колтунович, 2008; Лоза, 2009; Павлова, 2013 та ін.).

У наявних на сьогодні розробках розкрито такі аспекти цієї проблеми: розвиток перфекціоністських настанов у процесі професійної підготовки майбутніх практичних психологів (Гуляс, 2016); перфекціонізм як особистісний чинник академічної обдарованості студентів (Данилевич, 2010); перфекціонізм у структурі мотивації професійної діяльності особистості (Карпенко, 2004); вплив перфекціонізму особистості на виникнення емоційного вигорання (Кононенко, 2014); перфекціонізм як чинник професійного вигорання вихователів дошкільних навчальних закладів (Колтунович, 2008). Однак у вітчизняній психології залишається недослідженим питання щодо особливостей впливу перфекціонізму на індивідуально-особистісні характеристики (професійна спрямованість, ситуативна тривожність, педантизм тощо) педагогічних працівників.

Мета дослідження. Встановити рівень прояву перфекціонізму у педагогічних працівників та визначити, які індивідуально-особистісні характеристики (професійна спрямованість, ситуативна тривожність, педантизм тощо) педагогічних працівників впливають на рівень прояву цього феномену.

Завдання дослідження.

1. Встановити рівень прояву перфекціонізму у педагогічних працівників.
2. Визначити рівень розвитку індивідуально-особистісних характеристик (професійна спрямованість, ситуативна тривожність, педантизм тощо) у педагогічних працівників.
3. Встановити зв'язки між рівнем прояву перфекціонізму та індивідуально-особистісними характеристиками (професійна спрямованість, ситуативна тривожність, педантизм тощо) педагогічних працівників.

Методи та організація дослідження. Для встановлення рівня прояву перфекціонізму у педагогічних працівників нами було підібрано три опитувальники: тест «Чи схильні ви до перфекціонізму?» (Карамушка, Бондарчук & Грубі, 2018), опитувальник «Багатовимірна шкала перфекціонізму» П. Гевітта та Г. Флетта (в адаптації І. Грачевої) (Карамушка, Бондарчук & Грубі, 2018), опитувальник «Велика тривимірна шкала перфекціонізму» М. Сміта, Д. Саклофські, Й. Стоєбера, С. Шеррі (в адаптації Т. Грубі) (Карамушка, Бондарчук & Грубі, 2018).

З метою визначення індивідуально-особистісних характеристик (професійна спрямованість, ситуативна тривожність, педантизм тощо), які впливають на рівень прояву перфекціонізму у педагогічних працівників, нами було підібрано такі три опитувальники: методика «Визначення типу спрямованості особистості» за Т. Даниловою (Данилова, 2004), опитувальник «Тест на педантизм», методика «Шкала реактивної і особистісної тривожності» у модифікації Ю. Ханіна (Заїка, 2020).

Математична обробка даних і оцінка їх надійності проводилася за допомогою статистичних та інтерпретаційних методів. Отримані дані піддавались статистичному аналізу з подальшою якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням. Статистична обробка даних і презентація

результатів здійснювалася за допомогою комп'ютерного пакету статистичної програми SPSS версія 13.0.

Вибірка дослідження. Емпіричне дослідження проводилося в 2020–2021 навчальному році на базі комунального закладу Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників. У дослідженні взяли участь 64 педагогічних працівників.

Результати дослідження та їх обговорення. Розпочнімо з *встановлення рівня прояву перфекціонізму у педагогічних працівників*.

З метою визначення рівня прояву перфекціонізму у педагогічних працівників нами було проведено дослідження за тестом «Чи схильні ви до перфекціонізму?». Аналіз результатів показав, що половині опитаних педагогічних працівників (50,0 %) притаманний середній рівень перфекціонізму (рис. 1). Такі педагогічні працівники відображають помірне прагнення до високих результатів у професійній діяльності. Намагаючись досягти високих результатів, вони здатні усвідомлювати, які дії доцільно для цього зробити, і не виснажують себе надмірним навантаженням. У свою чергу, у 34,4 % опитаних педагогічних працівників визначено високий рівень перфекціонізму. Такі педагогічні працівники прагнуть в усьому досягати найкращих результатів, витрачаючи до того ж багато душевних і фізичних сил. У значно меншій кількості опитаних педагогічних працівників визначено низький рівень перфекціонізму (15,6 %). Можна зробити припущення про те, що для цих педагогічних працівників досконалість не є самоціллю, тому вони не ставлять перед собою надскладних завдань, лише чітко виконують посадові обов'язки.

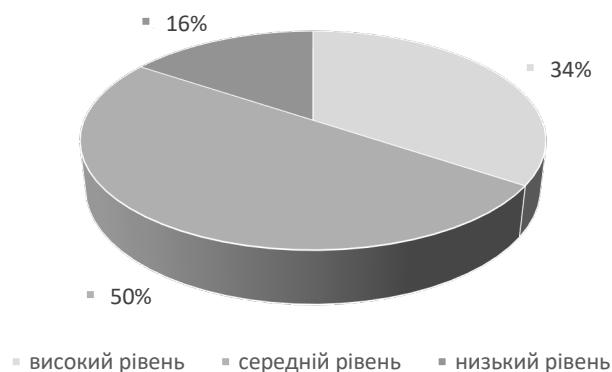

Рис. 1. Рівень прояву перфекціонізму у педагогічних працівників

З метою визначення *переважаючих складових перфекціонізму* нами було проведено дослідження за опитувальником «Багатовимірна шкала перфекціонізму» П. Гевітта та Г. Флетта (в адаптації І. Грачевої). Аналіз результатів, отриманих у ході проведеного дослідження, дає підстави стверджувати, що у педагогічних працівників складові перфекціонізму розподілилися майже рівномірно (рис. 2.). Так, приблизно у третини опитаних педагогічних працівників більшою мірою проявляється перфекціонізм, орієнтований на себе (суб'єктно-орієнтований перфекціонізм) (37,5%). Зазначимо, що суб'єктно-орієнтований перфекціонізм визначає наявність у респондентів надзвичайно високих особистих стандартів у поєднанні з увагою до недоліків та помилок у власних результатах та самоконтролем, вимог, що пред'являються до себе.

Також у третини опитаних педагогічних працівників більшою мірою проявляється перфекціонізм, орієнтований на інших (об'єктно-орієнтований перфекціонізм) (34,4 %), який визначає наявність нереалістично високих стандартів до інших, що проявляються у завищених очікуваннях до оточуючих та схильності їх критично оцінювати.

Дещо у меншій кількості опитаних педагогічних працівників більшою мірою проявляється соціально-приписаний перфекціонізм (28,1 %), який визначає потребу відповідати стандартам та очікуванням значущих інших, аби заробити їхнє схвалення; переконання, що інші пред'являють

непосильно високі вимоги. Такі респонденти розцінюють стандарти, які їм представляються, встановлені для них оточуючими, вимоги, що пред'являються до них оточуючими, як завищені і нереалістичні. Але водночас у своїй поведінці вони намагаються відповідати завищеним очікуванням інших людей.

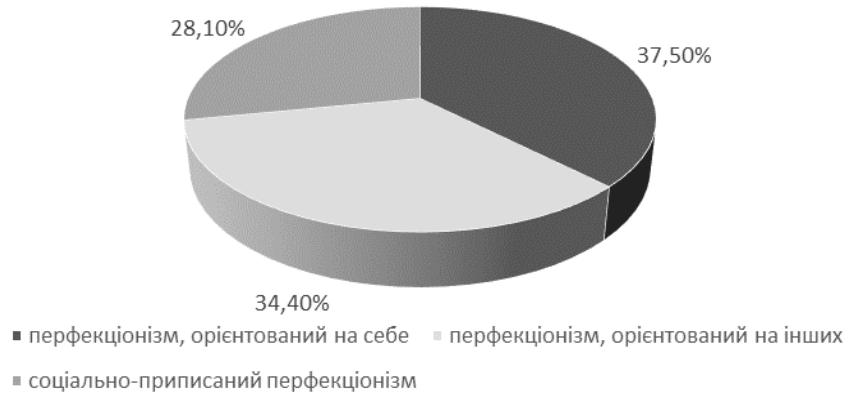

Рис. 2. Рівень прояву складових перфекціонізму у педагогічних працівників

З метою визначення рівня прояву переважających типів перфекціонізму у педагогічних працівників було проведено дослідження за опитувальником «Велика тривимірна шкала перфекціонізму» М. Сміта, Д. Саклофскі, Й. Стоєбера, С. Шеррі (в адаптації Т. Грубі). Аналіз результатів, отриманих у ході проведеного дослідження, дає підстави стверджувати, що у опитаних педагогічних працівників рівні прояву переважających типів перфекціонізму показали такі тенденції (рис.3). Так, у 40,6 % опитаних педагогічних працівників більшою мірою проявляється «жорсткий перфекціонізм» (включає перфекціонізм, орієнтований на себе, та проблеми з самооцінкою). Ці педагогічні працівники схильні до досконалості та переконані, що все повинно бути досконалим та є досить важливим. Зазначимо, що у 39,1 % опитаних педагогічних працівників більшою мірою проявляється «самокритичний перфекціонізм» (стурбованість помилками, сумніви у власних діях, самокритика, соціально-приписаний перфекціонізм). Такі педагогічні працівники вирізняються схильністю до надмірних негативних реакцій на передбачувані невдачі та помилки; невизначеністю щодо власної продуктивності; суворою самокритикою, коли виконання певної діяльності не є досконалим; у них наявні тенденції сприймати оточуючих як таких, що потребують досконалості.

Рис. 3. Рівень прояву типів перфекціонізму у педагогічних працівників

У свою чергу, лише у 20,3 % опитаних педагогічних працівників більшою мірою проявляється «нарцисичний перфекціонізм» (перфекціонізм, орієнтований на інших, гіперкритика, впевненість у тому, що мені усі щось винні, претензійність). Для таких педагогічних працівників характерним є пред'явлення високих очікувань іншим; різке знецінення дій оточуючих, прискіпливість до їх недосконалості; визнання себе як ідеального, значно кращого за інших.

Наступний крок – **визначити рівень розвитку індивідуально-особистісних характеристик у педагогічних працівників**, таких як: визначення типу професійної спрямованості; визначення рівня педантизму; визначення рівня тривожності.

Досліджуючи визначення *типу професійної спрямованості у педагогічних працівників*, ми проводили опитування за допомогою методики «Визначення типу спрямованості особистості» за Т. Даниловою. У результаті дослідження було встановлено, що всі типи професійної спрямованості у респондентів розподілилися майже рівномірно: прагматичний тип спрямованості – 29,7 %; гуманістичний тип спрямованості – 26,6 %; егоцентричний тип спрямованості – 25,0 %, екзистенційний тип спрямованості – 18,7 %. Враховуючи специфіку професійної діяльності, респонденти гуманістичного типу спрямованості проявляють гуманність, щирість, тепло та толерантність до учасників освітнього процесу. Вираженість прагматичної спрямованості відображає готовність педагогічних працівників ставити стратегічні цілі для професійного вдосконалення, впроваджувати новітні технології, вибирати доцільні форми та методи навчання. Встановлено, що егоцентричний тип спрямованості, який вказує на домінування цілей, інтересів та потреб егоїстичного характеру, свідчить про те, що респонденти прагнуть до кар'єрного зростання та відчують потребу у підтримці керівництва. Так само прояв екзистенціального типу спрямованості свідчить про високий рівень схильності респондентів до самоаналізу, рефлексії, вміння планувати час.

Аналіз результатів *загального рівня професійної спрямованості у педагогічних працівників* свідчить про те, що переважна більшість опитаних респондентів (54,7 %) мають високий рівень професійної спрямованості. Приблизно третині опитаних педагогічних працівників (35,9 %) притаманний середній рівень професійної спрямованості. Відмітимо, що лише 9,4 % респондентів мають низький рівень професійної спрямованості.

Для того щоб проаналізувати *рівні прояву педантизму у педагогічних працівників*, було проведено дослідження за опитувальником «Тест на педантизм». Аналіз результатів, отриманих у ході проведеного дослідження, дає підстави стверджувати, що у переважної більшості опитаних педагогічних працівників педантизм знаходиться на середньому рівні (54,7 %). Це дозволяє зробити припущення про те, що більшість педагогічних працівників приділяють велику увагу як якості роботи, так і ефективності. Вони не захоплюються дрібницями, але й не літають на небесах. У свою чергу, 32,8 % опитаних педагогічних працівників володіють високим рівнем педантизму. Ці педагогічні працівники люблять слідувати прийнятим формам діяльності, вперто дотримуються всіляких дрібниць. Вони старанні, відповідальні, сумлінно виконують обов'язки, строгі і точні. Іноді вони занадто дріб'язкові. Для якості роботи це, звичайно, добре, але є ризик надмірного внеску особистих ресурсів у роботу. Дещо менше опитаних педагогічних працівників (12,5 %) мають низький рівень педантизму. Такі педагогічні працівники не люблять дотримуватися стандартних форм діяльності. Їм важливіше не стільки точно виконати завдання, скільки зробити це якнайшвидше і з меншими витратами. Дрібниці їм не важливі, і часто дратують їх. Можна сказати, що такі педагогічні працівники схильні до творчості, неординарності. Часто вони відкладають вирішення якихось завдань, виправдовуючись невідповідним настроєм.

З метою *визначення рівня ситуативної тривожності у педагогічних працівників* було проведено дослідження за методикою «Шкала реактивної і особистісної тривожності Спілбергера» у модифікації Ю. Ханіна. Аналіз результатів, отриманих у ході проведеного дослідження, дає підстави стверджувати, що у опитаних педагогічних працівників рівень ситуативної тривожності показав такі тенденції. Так, у переважної більшості опитаних педагогічних працівників (57,8 %) встановлено середній рівень ситуативної тривожності. Ці

педагогічні працівники достатньо відкриті до взаємодії з колегами, здатні позитивно ставитися до них при обговоренні виробничих питань. Відображають впевненість у порядності й доброзичливості до інших, що базується на власному досвіді. Слід зазначити, що 31,3 % опитаним педагогічним працівникам притаманний високий рівень ситуативної тривожності. Такі педагогічні працівники вирізняються високим рівнем відповідальності до виконання посадових обов'язків, відкритою позицією до оточуючих, готові прийти на допомогу та надати підтримку. Можна зробити припущення про те, що вони, зі свого боку, проявляють високий рівень очікувань від оточуючих їх людей. І у разі не справджених очікувань у педагогічних працівників відбуваються емоційні зриви й образи, які іноді переходять у суперечки, конфліктні ситуації. Низький рівень ситуативної тривожності (10,9 %) у педагогічних працівників проявляється переважно з низьким рівнем професійної мотивації, неготовністю до самовдосконалення. Ці педагогічні працівники проявляють ознаки недовіри до колег, образи, приниження, можуть вдатися до пліток, з метою показати себе в «кращому вигляді».

З метою *встановлення зв'язку між рівнем прояву перфекціонізму та індивідуально-особистісними характеристиками (професійна спрямованість, ситуативна тривожність, педантизм тощо) педагогічних працівників* ми використали метод рангової кореляції r_s Спірмена. За результатами дослідження встановлено статистично значущий зв'язок між рівнем прояву перфекціонізму та такими чинниками, як професійна спрямованість та ситуативна тривожність (табл. 1).

Таблиця 1

Результати визначення зв'язку між рівнем прояву перфекціонізму та чинниками, які впливають на його прояв у педагогічних працівників

	Чинники, які впливають на рівень прояву перфекціонізму		
	<i>Професійна спрямованість</i>	<i>Педантизм</i>	<i>Ситуативна тривожність</i>
Рівні прояву перфекціонізму	$r_s = 0.68$	$r_s = 0.14$	$r_s = 0.34$

r_s - емпіричне значення

Критичне значення для $N = 64$

N	P	
	0.05	0.01
52	0.27	0.35

Також слід зазначити, що не було виявлено статистично значущого зв'язку між рівнем прояву перфекціонізму та педантизмом педагогічних працівників (див. табл. 1).

Висновки.

1. У процесі дослідження рівня перфекціонізму у педагогічних працівників встановлено, що половині опитаних педагогічних працівників притаманний середній рівень. Приблизно у третини опитаних визначено високий рівень перфекціонізму. І лише у незначній кількості опитаних визначено низький рівень перфекціонізму.

2. Встановлено, що у педагогічних працівників складові перфекціонізму (перфекціонізм, орієнтований на себе, перфекціонізм, орієнтований на інших, соціально-приписаний перфекціонізм) розподілилися майже рівномірно. Визначено, що у опитаних педагогічних працівників рівні прояву переважаючих типів перфекціонізму показали такі тенденції:

«жорсткий перфекціонізм» (понад третини опитаних); «самокритичний перфекціонізм» (понад третини опитаних); «нарцистичний перфекціонізм» (п'ята частина опитаних).

3. Встановлено, що всі типи професійної спрямованості у респондентів розподілилися майже рівномірно. Виявлено, що у переважній більшості опитаних педагогічних працівників педантизм знаходиться на середньому рівні. Водночас близько третини опитаних характеризуються високим рівнем педантизму. Дещо менше опитаних мають низький рівень педантизму. Визначено, що у опитаних рівень ситуативної тривожності показав такі тенденції: у переважній більшості опитаних проявляється середній рівень ситуативної тривожності; майже третині опитаних притаманний високий рівень; десята частина опитаних мають низький рівень цього показника.

4. Встановлено статистично значущий зв'язок між рівнем прояву перфекціонізму у педагогічних працівників та такими чинниками, як професійна спрямованість та ситуативна тривожність. Водночас зазначимо, що не було виявлено статистично значущого зв'язку між рівнем прояву перфекціонізму та педантизмом педагогічних працівників.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці серії тренінгових занять щодо розвитку професійної спрямованості у педагогічних працівників, яка б сприяла зниженню рівня перфекціонізму та відображала готовність як до якісного виконання посадових обов'язків, так і до задоволеності педагогічною діяльністю зокрема. З метою профілактики та попередження перфекціонізму у педагогічних працівників необхідно розробити рекомендації щодо зниження рівня педантизму та ситуативної тривожності у вигляді підбору системи вправ, інноваційних технік.

Література

1. Гаранян, Н. Г. (2006). Перфекціонізм і психічні розлади (огляд зарубіжних емпіричних досліджень). *Сучасна терапія психічних розладів*, 1, 31–41.
2. Грубі, Т.В. (2016). Концептуальні підходи до дослідження перфекціонізму особистості. <https://tinyurl.com/2rb8p8ez>
3. Гуляс, І. А. (2012). Розвиток перфекціоністських настанов у процесі професійної підготовки майбутніх практичних психологів. *Психологія особистості*, 1(3), 40–49.
4. Данилевич, Л. А. (2010). Перфекціонізм як особистісний чинник академічної обдарованості студентів. *Автореф. дис. канд. психол. наук*. Київ.
5. Данилова, Т. М. (2004). Формування гуманістичної спрямованості особистості майбутнього практичного психолога. *Автореф. дис. канд. психол. наук*. Київ.
6. Завада, Т. Ю. (2012). Теоретичний аналіз перфекціонізму як психологічного феномена. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць*, 367–378.
7. Заїка, І. В. (2020). Психологічні умови подолання особистісної напруженості персоналу освітніх організацій. *Дис. канд. психол. наук*. Київ.
8. Карамушка, Л. М., Бондарчук, О. І., Грубі, Т. В. (2018). *Діагностика перфекціонізму та трудоголізму особистості: психологічний практикум*. Кам'янець-Подільський : Медобори–2006.
9. Карпенко, З. С. (2004). Перфекціонізм у структурі мотивації професійної діяльності особистості. *Вісник Прикарпатського університету. Серія : Філософські і психологічні науки*, 6, 131–134.
10. Кононенко, О. І. (2014). Вплив перфекціонізму особистості на виникнення емоційного вигорання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки*, 2(1), 81–85.
11. Колтунович, Т. А. (2008). Перфекціонізм як чинник професійного вигорання вихователів дошкільних навчальних закладів. *Наукові записки. Психологія і педагогіка*, 19, 111–119.
12. Лоза, О. О. (2009). Психологічний аналіз феномену перфекціонізму: підходи до визначення. *Збірник наукових праць*, 213–221.
13. Павлова, В. С. (2013). Перфекціонізм як психологічний феномен. *Збірник наукових праць. Психологічні науки*, 10(91), 2, 242–247.
14. Frost, R., Marten, P., Lahart, C. & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cogn. Ther. Res*, 14, 449–468.
15. Hamachek, D. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27–33.
16. Hewitt, P. & Flett, G. (1991). Perfectionism in the Self and Social contexts: conceptualization, assessment and association with psychopathology. *J.-I of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456–470.

References

1. Garanyan, N. G. (2006). Perfektsionizm i psikhichni rozlady (oglyad zarubizhnykh empirychnykh doslidzhen) [Perfectionism and mental disorders (review of foreign empirical studies)]. *Suchasna terapia psikhichnykh rozladiv*, 1, 31–41. [In Ukrainian]
2. Grubi, T. V. (2016). Kontseptualni pidkhody do doslidzhennya perfektsionizmu osobystosti [Conceptual approaches to the study of personal perfectionism]. <https://tinyurl.com/2rb8p8ez> [In Ukrainian]
3. Gulyas, I. A. (2012). Rozvytok perfektsionistskykh nastanov u protsesi profesiinoi pidgotovky maibutnykh praktychnykh psykholohiv [Development of perfectionist attitudes in the process of professional training of future psychologists]. *Psykhologia osobystosti*, 1(3), 40–49. [In Ukrainian]
4. Danylevych, L. A. (2010). Perfektsionizm yak osobystisnyi chynnyk akademichnoi obdarovanosti studentiv [Perfectionism as a personal factor in students' academic talent]. *Avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk*. Kyiv. [In Ukrainian]
5. (2004). Formuvannya humanistychnoi spryamovanosti osobystosti maibutnogo praktychnogo psykhologa [Formation of the humanistic orientation of a future psychologist]. *Avtoref. dys... kand. psykhol. nauk*. Kyiv. [In Ukrainian]
6. Zavada, T. Yu. (2012). Teoretychnyi analiz perfektsionizmu yak psykhologichnogo fenomena [Theoretical analysis of perfectionism as a psychological phenomenon]. *Problemy suchasnoi psykhologii: zbirnyk naukovykh prats*. 367–378. [In Ukrainian]
7. Zaika, I. V. (2020). Psykhologichni umovy podolannya osobystisnoi napruzhenosti personalu osvithnikh organizatsii [Psychological conditions for overcoming personal tension among the staff of educational organizations]. *Dys...kand. psykhol. nauk*. Kyiv. [In Ukrainian]
8. Karamushka, L. M., Bondarchuk, O. I., & Grubi, T. V. (2018). *Diagnostyka perfektsionizmu ta trudogolizmu osobystosti: psykhologichniy praktykum* [Diagnosis of perfectionism and workaholism of the individual: a psychological workshop]. Medobory–2006. [In Ukrainian]
9. Karpenko, Z. S. (2004). Perfektsionizm u strukturi motyvatsii profesiinoi dialnosti osobystosti [Perfectionism in the structure of motivation for professional activity of the individual]. *Visnyk Prykarpatskogo universytetu. Seria: Filosofski i psykhologichni nauky*, 6, 131–134. [In Ukrainian]
10. Kononenko, O. I. (2014). Vplyv perfektsionizmu osobystosti na vynyknennya emotsiinogo vygorannya [The impact of personal perfectionism on the emergence of emotional burnout]. *Naukovyi visnyk Khersonskogo derzhavnogo universytetu. Psykhologichni nauky*, 2(1), 81–85. [In Ukrainian]
11. Koltunovych, T. A. (2008). Perfektsionizm yak chynnyk profesiinogo vygoryannya vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv [Perfectionism as a factor in the professional burnout of educators of preschool educational institutions]. *Naukovi zapysky. Psykhologia i pedagogika*, 19, 111–119. [In Ukrainian]
12. Loza, O. O. (2009). Psykhologichniy analiz fenomenu perfektsionizmu: pidkhody do vyznachennya [Psychological analysis of the phenomenon of perfectionism: approaches to definition]. *Zbirnyk naukovykh prats*, 213–221. [In Ukrainian]
13. Pavlova, V. S. (2013). Perfektsionizm yak psykhologichniy fenomen [Perfectionism as a psychological phenomenon]. *Zbirnyk naukovykh prats. Psykhologichni nauky*, 10(91), 2, 242–247. [In Ukrainian]
14. Frost, R., Marten, P., Lahart, C. & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cogn. Ther. Res*, 14, 449–468.
15. Hamachek, D. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27–33.
16. Hewitt, P. & Flett, G. (1991). Perfectionism in the Self and Social contexts: conceptualization, assessment and association with psychopathology. *J.-I of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456–470.

Відомості про автора

Вознюк Алла Вікторівна, докторка психологічних наук, професорка, в.о. завідувача кафедри психології комунального закладу Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Суми, Україна.

Vozniuk, Alla, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Acting Head of the Department of Psychology, Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Sumy, Ukraine.

E-mail: allavoznuk@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9417-7875>

Отримано 22 лютого 2022 р.
Рецензовано 28 березня 2022 р.
Прийнято 4 квітня 2022 р.